

Юрыдычнае тэрміналёгія: нарыс праблематыкі

■ УЛАДЗІСЛАЎ БЕЛАВУСАЎ

*А еслі которму народу встыд прав свой не уметі,
поготово нам, которые не обычым якім языком, але своим
власным права спісаные маєм і кождого часу, чого нам
потреба ку отпору всякое кріводы, ведаті можем.*

Са звароту Л. Сапегі
да ўсіх саслоўяў,
Статут 1588г.

Адной з падставовых задачаў часопіса “Праўнік” ёсьць распрацоўка беларускага юрыдычнага тэрміналёгіі. У рамках гэтае сэкцыі мы прэзэнтуем:

- бібліографію крыйніцаў, прысьвечаных праўніцкай тэрміналёгіі, — перадусім лексыкаграфічных. Ніжэй Вы можаце азнаёміцца з адпаведнай табліцай. На жаль, акрамя юрыдычнага энцыклапедычнага слоўніка, што пабачыў съвет у 1992 годзе ў выдавецтве “Беларуская энцыклапедыя”, усе тыя крыйніцы ёсьць цяжкадаступнымі для шараговага праўніка, таму мы плянуем у бліжэйшым часе зъміясціць іх адсканаваныя варыянты ў фармаце PDF на сایце часопіса.
- табліцу спрэчных, варыятыўных, безэквівалентных юрыдычных тэрмінаў, функцыянованыне якіх у беларускай мове доўгі час вызначалася русіфікаторскімі аблежаванняніямі. Мы плянуем шторазу пашыраць съпіс тэрмінаў гэтае табліцы. Прапануем шаноўнаму чытчуцу далучыцца да нашых лексыкаграфічных высілак шляхам вылучэння сваіх варыянтаў перакладу, зацемак, прапаноўваў новых словаў для дыскутаванья ды галасаванья за лепшыя варыянты ў адпаведным разьдзеле форумаў (“Юрыдычнае тэрміналёгія: стварайма разам”). Апошнія цалкам датычыцца і съпісу лексыкаграфічных крыйніцаў. Калі зацнаму чытчуцу вядомае нейкае юрыдычнае выданыне, што незаслужана ня трапіла ў папярэднюю табліцу, ласкова просім паведаміць пра гэта ў рэдакцыю (praunik@praunik.org).
- “невялічкі дапаможнік праўніка”, у якім асьвятляем найболыш распаўсядженая памылкі, зь якімі сутыкаюцца беларускамоўныя юрысты, ды даюцца канкрэтныя парады, як іх пазьбегнуць. Заходзьце часцей — гэты разьдзел мусіць увесе час пашырацца.

Акрамя таго мы плянуем:

- стварэньне на бачынках разьдзелу юрыдычнага слоўніка лацінскіх тэрмінаў і выразаў;
- зъмяшчэньне артыкулаў, прысьвечаных юрыдычнага лексыкаграфіі 20-х гадоў XX ст., праўніцкім тэрмінам Статутаў Вялікага княства Літоўскага ды Алькітабаў, польска-ўкраінска-беларускім паралелям у выкарыстаныні праўніцкіх тэрмінаў, аналізу функцыянованыя юрыдычнае тэрміналёгіі ў сучаснай прэсе;
- распрацоўку ангельска-беларускага слоўніка праўніцкай лексыкі;
- съпіса падручнікаў з права, што выходзілі па-беларуску.

*Дзякуем Асацыяцыі беларускіх мэдыкаў ды асабіста сп. Мікалаю Галабародзьку за падказаныя ідэю ды прынцып, што былі закладзены ў падмурок стварэння гэтага разьдзела.

№	Слоўнік	Звесткі
1	Беларуская навуковая тэрміналёгія. Вып.10. Тэрміналёгія права / Ін-т Беларускага Культуры. Праўная сэкцыя. Аддзел першы. Сэрыя V. Кніга 10. — Менск, 1926. — 104 с. — На вокл.: Тэрміналёгія права = La terminologie du droit.	Апрацаўваў Мікола Гуткоўскі. Праект быў разгледжаны і прыняты ў Тэрміналягічнай Камісіі гуманітарнай сэкцыі ІБК у складзе Івана Луцэвіча, Канстанціна Міцкевіча, Язэпа Лёсіка, Сыцяпана Некрашэвіча, Уладзіслава Чаржынскага, Міколы Гуткоўскага. Слоўнік расійска-беларускі. 3135 тэрмінаў. Дадатак: Сыпіс дзяржаўных установаў. Слоўнік беларускіх тэрмінаў.
2	Станкевіч Я. Некаторыя праўніцкія тэрміны беларускія = Some legal Whiteruthenian Terms / Крывіцк. Навук. Таварыства Пранціша Скарыны. — Ню-Ёрк, 1953. — 84 с. — Бібліагр.: с. 8 (10 назв.)	Слоўнік беларуска-расейскі, ілюстрацыі зь беларускіх літаратурных текстаў. Дадатак: Рэестар расейскіх тэрмінаў.
3	Слоўнік юрыдычнай тэрміналёгіі: Беларуска-Расейска-Польскі / Апрац. А.Галік. — Б.м., [1994]. — 80 с.	Надрукаваны на машынцы-друкарцы і літаграфаваны.
4	Лойко М.О., Штоп И.И. Краткий русско-белорусско-английский словарь для юридических институтов и факультетов / Грод. гос. ун-т. — Гродно, 1997. — 130 с.	Блізу 3500 тэрмінаў.
5	Юрыдычны энцыклапедычны слоўнік /Беларуск. энцыкл.; Рэд-кал. С.В. Кузьмін, Я.В. Малашэвіч, Г.А. Маслыка, С.П. Самуэль, І.Ф. Сашчэка, В.І. Семянкоў, С.Ф. Сокал, М.А. Ткачоў, І.П. Хаўратовіч, І.А. Юхно. — Мн.: БелЭн, 1992. — 636 с.	Дадатак: Расейска-беларускі слоўнік юрыдычных тэрмінаў.

Спрэчныя (варыятыўныя, безэквівалентныя і д.п.) варыянты перакладу:

Obligation\обязательство	абавяз'альніцтва, забав'язваньне, забавяз'аныне, абяз'альніцтва...
Claim\иск	п'озыў, п'озва, паз'оў, з'ыск, 'иск,...
Debtor\должник	даўжб'іт, даўжн'ік, пазыч'альнік...
Share\акция	'акцыя, б'онда,...
Business standing, reputation\деловая репутация	справав'яя рэпутацыя, бізнес'оўская рэпутацыя,...
Deal, transaction\сделка	у'ода, геш'эфт, канш'ахты, зыд'елка,...
Colorable transaction\Притворная сделка (п. 2 арт. 171 ГК)	прыкідн'яя у'ода,...
Artificial transaction\Мнимая сделка (п. 1 арт. 171 ГК)	у'яўная у'ода,...
Penalty\Неустойка	нясп'оўлівасць, няуст'ойка...
Forcible confiscation\ Принудительное изъятие	прымус'овае ... Зважайма: варыант "прымусовая канфіскацыя" адхіляецца, бо п. 6 арт. 236 ГК называе "конфіскацыю" прыватным выпадкам "изъятия", гл. таксама арт. 244 ГК
Testator\завещатель	завяшч'альнік, тэст'атар,...
Testament\завещание	тэстам'энт, тастам'энт, дастам'энт,...
Bequeath, (to) make one's will\Завещать	завяшч'аць,...
Plaintiff\Истец	пазыўн'ік, зыск'альнік, ісъц'еци,...
Escheat\Вымороченное имущество	адм'ерлая маёмасьць,...
Duty\пошлина	м'ыта, ... Зважайма: м'ытын збор = custom duty (таможенная пошлина)
Notification, writ\извещение	Нак'аз,...
Corpus delicti\поличное	л'іцо, ... Зважайма: няпрылічны = "непайманы зь ліцом"
Adult, of the full legal age\совершеннолетний	падр'ослы, паўнагад'овы,...
Jurisdiction, cognizance\подсудность	падс'уднасць, падс'удак, падс'удзтва,...
Legal act\юридическое действие	юрыд'ичнае дз'яньне, праўны п'аступак,...
Bail\Порука	рука'емства, ...
Attendance, presence (non-appearance, default)\Явка (Няявка)	ст'янне (няст'янне), яўка (няўка),...
Arbitrariness\произвол	самад'яя, ...
Administrative offence, delinquency, misdemeanor\административный проступок	(адміністрац'йная) прав'іна, прав'інка, прав'іннасць, ...
Signatory\подписавшийся	падпіс'ант, подпіс'аны, ...
Previous convictions\судимость	суд'овасць, с'уджанаасць, ...
Writ\Исковое заявление	пазыўн'і ліст, паз'оўны ліст, ...
To commit a crime (encroachment)\Совершить преступление (покушение)	учын'іць, зрабіць (злачынства замах), ... Зважайма: "зъдзяйсніць" мае становчай адцененне (напр., зъдзяйсніць задуму, мрою, герайчны учынак і д.п.)

Дык падавайма ж свае варыянты ў адпаведным форуме альбо дасылайма на praunik@praunik.org!

Адцураньне ці адчужэньне? (анг. alienation)

Слова адчужэньне, пабудаванае на падмурку тыповага беларускага складніку (параўн. "чужы", "чужынскі", "чужацкі" і д.п.), ёсьць цалкам прымальным, але не ў юрыдычным кантэксце. Слова "адчужэньне" зьяўляецца аналягам панятку клясычнай нямецкай філязофіі *Entfremdung* (напр., слушна казаць, "марксысцкая тэорыя адчужэньня", "экзистэнцыйная адчужанасць"). У гэтым значэнні беларускае "адчужэньне" адпавядае ангельскаму *estrangement*.

Аднак у праўніцкіх тэкстах варта ўжываць іншае беларускае слова — адцураньне (ад дзеяслова "адцураць"). Напр., прынцып недатыкальнасці ўласнасці ў арт. 2 ГК па-беларуску мусіць гучаць наступным чынам:

права ўласнасці, набытай законным спосабам, ахоўваеца законам і абараняеца дзяржавай, яе недатыкальнасць гарантуюеца, а прымусове адцураньне дапускаеца толькі па матывах грамадзкай неабходнасці пры выкананыні ўмоваў й парадку, вызначаных законам, з своечасовым і поўным кампленсаньнем адцуранае маёмасьці альбо згодна з пастановай суда.

Целавыя ці цялесныя (пашкоджаныні)? (Physical\bodily injuries)

Калі чалавек (ці іншая істота) атрымаў, да прыкладу, у аварыі, пашкоджаныні цела (рукі, нагі, тулава, галавы ды інш.), то гэтыя пашкоджаныні так і трэба называць, або: целавыя пашкоджаныні. Але па тэлевізіі й радыё "вяшчаюць": цялесныя пашкоджаныні. Нібыта ў беларускай мове існуе ня слова цела, а слова цялесы, ад якога й цялесны. Нашыя ўкладальнікі слоўнікаў мэханічна тут перапісваюць слова з расейскіх. Але расейская мова ў пабудове словаў ёсьць надта архаічнай (падлеглая ўплыву царкоўнаславянскай мовы). На месцы

царкоўнаславяншчыны, што выкарыстоўваецца ў сучаснай расейскай мове, у нашай — пануюць свае мадэлі словафармавання. І гэта не выпадкова: сучасная беларускай мова склалася на падставе жывой народнай мовы зусім нядаўна (XIX — пачатак XX ст.) і мае трывалыя сувязі з ёю ды жывіцца яе сокамі. Дык нашто тыя “цялеснасць”, “цялесны”, “бесьцялесны” у дачыненьні да канкрэтны — пашкоджання цела. Вось жа, калегі, напрыклад, п. 1 арт. 147 КК РБ:

Наўмыснае прычыненне цяжкага целавага пашкоджання, то бок пашкоджання, небяспечнага для жыцця, альбо таго, што выклікае страту зроку, маўленьня, слыху, якога-кольве органа альбо страту ворганам яго функцыяў, спыненне цяжарнасці, псыхічную хваробу, іншы разлад здароўя, спалучаны з трывалай стратай агульнай працаздатнасці ня менш чым на адну траціну, альбо калі выклікае разлад здароўя, звязаны з траўмай костак скелету на тэрмін звыш чатырох месяцаў, альбо ўвасабляеца ў незваротным пачвараныні твару ѹ шылі, — караеца абмежаваньнем волі на тэрмін ад трох да пяці год альбо пазбаўленьнем волі на тэрмін ад чатырох да восьмі год.

Вырак”, “прысуд” альбо “прыгавор”? (анг. sentence, verdict)

Слова вырак Іван Насовіч зафіксаваў з двума значэннямі: «1. Судьба, определение. 2. юрид. Судейское решение» (Слоўнік беларускай мовы. Мн., 1983. С. 93). У “Беларуска-расійскім слоўніку” М. Байкова і С. Некрашэвіча (Мн., 1926) таксама чытаем: «Вырак м. — определение, приговор (Судовы вырак)» (с. 70). Слова прыгавор не фіксуеца слоўнікамі 20-х гадоў, затое шырока адлюстравана ў русіфікатарскіх пэрлах радзянскае лексыкографіі. Словы з гэтым коранем — гавор — наагул ня маюць пашырэння ў беларускай мове. Параўнаем: (рас.) говор — змова, уговор — умова, выговор — вымова, договорённость — дамова (дамоўленасць) і г.д. Слова “прысуд”, якое зредчас усё ж трапляе ў поле зроку БССРаўскіх выданняў, фіксуеца, у прыватнасці, і “Беларуска-расійскім слоўнікам” М. Байкова і С. Некрашэвіча: «Прысуд м. — судебное решение, присуждение». Слова гэтае мае выразную этымалёгію: прысуд ад прысудзіць. Адзіны недахоп гэтага слоўца — заўсёдная небяспека тафталаўгіі: прысуд суда. Вось жа, кажам, вырак, прысуд ды пазъбягаем недарэчных “прыгавораў”! Напр., п. 6 арт. 370 КПК РБ:

Выракі Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь абскарджванью ды апратэставанью ў касацыйным парадку не падлягаюць.

Зь іншага боку, слова “прысуд” дазваляе нам унікаль залішняга ўжытку ў прайніцкім тэксьце слова “суд”, што безумоўна ёсьць плюсам з гледзішча юрыдычнае тэхнікі. Напр., п. 1 арт. 370 КПК РБ:

Абвіавальны, ягоны абаронца ды законны прадстаўнік, а таксама пацярпелы альбо прадстаўнік маюць права абскардзіць прысуд у касацыйным парадку. (Параўн. рас.: обвінамый, его защитник и законный представитель вправе обжаловать в кассационном порядке приговор суда.)

“Удачкаваць, удачкаванье” ці “удачарыць”, “удачарэнне”? (анг. adopting a girl)

Слова “удачарыць” утворанае на падмурку -дочер- (у-дочер-ить). Беларуская мова такой словаутваральнай мадэлі ня мае. Расейскому “дочь (дочери)” адпавядзе беларускае дачка (дочки), ад падмурка гэтага слова ѹ вытворныя: даччын (з чарагаваньнем к'я) — рас. дочерний; даччынае прадпрыемства — дочернее предприятие. Таму й лексэмам “удочерить, удочерение” адпавядаюць натуральныя беларускія “удачкаваць, удачкаваны”. Напр., п. 1 арт. 43 ГК:

Дзяржаўнай рэгістрацыі падлягаюць наступныя акты грамадзянскага стану:

- 1) народзіны;
- 2) узяццё шлюбу;
- 3) скасаванье шлюбу;
- 4) усыноўленне (удачкаванье);
- 5) высьвятыленьне бацькоўства;
- 6) змена імя;
- 7) съмерць грамадзяніна.

“Зарука”, “заклад” ці “залог”? (анг. deposit, security, pledge)

Слова заклад мае значэнне “гарантаванье звароту пазыкі шляхам перадачы крэдытору якой-н. каштоўнай рэчы, маёмасць”, а таксама “сама рэч, пакінутая таму, хто даў пазыку”. З значэннем “гарантыя, доказ, сьведчаньне” натуральным ёсьць слова зарука.

Вось жа, у юрыдычным кантэксце кажам: заклад, закладатримальнік, заклададавальнік (кола суб'ектаў закладу вызначае арт. 315 ГК). Ня бlyтайтама ж із словам “закладнік”, таксама пабудаваным ад падмурку заклад, якому ѹ расейскай мове адпавядзе слова заложнік (анг. hostage).

Напр., п. 1 арт. 317 ГК:

Прадметам закладу можа быць усялякая маёмасць, у тым ліку рэчы ды рэчавыя права (патрабаваны), за выняткам маёмасці, вынятай з абегу, патрабаванняў, якія непарыўна звязаныя з асобай крэдытора, у прыватнасці, патрабаванняў аб алімэнтах, аб пакрыцці шкоды, прычыненай яго жыццю альбо здароўю, ды іншых правоў, саступка якіх іншай асобе забаронена законам.

Таставамент ці завяшчаньне? (анг. testament, will)

Слова таставамент фіксавалі слоўнікі 20-х гадоў. “Тэставамент, м. — завещание”. Бытавала яно й у старабеларускай мове: тэстамент — завяшчаньне. Уласцівае яно й польскай мове. Мусіць, з гэтае прычыны яго й не фіксавалі ака-дэмічныя слоўнікі, выдадзеныя пасля пастановы СНК БССР 1933 году. Аднак маўленчая практика канца 80-х і ў 90-х гадоў шырока карыстаецца словам таставамент як адэкватам завяшчаньне. У сувязі з гэтым зьдзіўляе перанос у шэрагу найноўшых лексыкаграфічных крыніцах слова таставамент у шэраг састарэлых, бяздумна калькуючы адпаведныя артыкулы сваіх папярэднікаў.

Напр., п. 1 арт. 1052 ГК:

Таставамент можа быць прызнаны судом несапраўдным па позыве асобы, правы альбо законныя інтарэсы якой парушаны гэтым таставаментам. Аспрэчваньне таставаменту да адкрыцця спадчыны не дазваляеца.

Як пазъбегнуць калькі з расейскае “прадстаўляць”? (анг. represent)

1. Поведаць; прыводзіць доказательства, справкі и т.п. — падаваць, прыводзіць;
2. предоставляць спискі — падаваць сылкі;
3. представляць на рассмотрение, утвядзеніе — падаваць на разгляд, зацьвярджэнне;
4. представляць соображенія — прыводзіць (падаваць, прэзэнтаваць) меркаваныні;
5. Доставляць в какое-либо место — прыстаўляць, ставіць;
6. Представляць свідзетэлей к допросу — прыстаўляць (ставіць) съведак на допыт;
7. Знакоміць, рекомендаваць — знаёміць (каго зь кім), рэкамэндаваць, прэзэнтаваць;
8. Представляць (к ордену, награде и т.п.) — вылучаць на ўзнагароду;
9. Изображаць — малюваць, паказваць, выводзіць;
10. Вызвіваць что-либо, причиняць — выклікаць, прычыняць;
11. Составляць — складаць; эта работа не представляет больших трудностей — гэта праца не выклікае вялікіх цяжкасцяў;
12. Принимаць на себя образ кого-либо — прыкідвацца (кім-чым);
13. Вообразаць — ўяўляць;
14. Даваць представленіе — тэатр. паказваць, прэзэнтаваць;
15. Являцца — зъяўляцца;
- Быць — быць;
- Представляць собой — уяўляць, рэпрэзэнтоўваць;
- Составляць — складаць;
16. Быць представителем — рэпрэзэнтоўваць, выяўляць (ажыцьцяўляць) інтарэсы (пайнамоцтвы)

Напр., п.1 арт 5 Закону аб абароне правоў спажыўца ад 9 студзеня 2002 г. №90-З:

Вырабнік (выканайца, прадавач) абавязаны своечасова прыводзіць спажыўцу неабходную й праўдзівую інфармацыю пра прапанаваныя тавары (работы, паслугі), якая адпавядае ўстаноўленым заканадаўствам ды звычайнам у падаваным у раздробавым гандлі, бытавым ды іншых відах абслугоўвання спажыўцу патрабаваньням да зъместу й спосабаў прэзэнтациі такой інфармацыі. Па асабных відах тавараў (работаў, паслугаў) пералік ды спосабы інфармавання спажыўца ўстанаўліваюцца Ўрадам Рэспублікі Беларусь.

“Дамова” ці “дагавор”? (анг. contract, agreement, treaty)

Беларускі корань –мов (падмурок “мова”) ёсьць скрайне прадуктыўным словафармантам: адмовіць, адмовіца, дамовіца, вымавіць, умовіца, размаўляць, прамовіць, умовіца, вымаўляцца і д.п. Ад гэтых прыстаўкавых дзеясправаў утварыліся назоўнікі вымова, прамова, размова, умова, перамовы, дамова і д.п.

Слова гаварыць хоць і ўжываецца (побач з казаць, мовіць), але назоўнікі, утвораныя ад яго прыстаўкавых форм амаль не выкарыстоўваюцца. Іх месца займаюць утварэнні з коранем -мов-. Параўн. рас. *выговор* і бел. *вымова, говор* і змова ды г.д. Таму натуральнымі варыянтамі ёсьць акурат дамова й перамовы. Застаецца толькі шкадаваць, што афіцыйныя выданьні (напр., газета “Звязда”) найчасцей упарты інтарэсам законамі лінгвістыкі. Але на тое гэта “Звязда”, а ня “Зорка”. Вось жа, пазъбягайма недарэчных расейскіх калек!

Напр., п. 2 арт. 392 ГК:

Калі пасля заключэння й да спынення дзеяньня дамовы прыняты іншы акт заканадаўства, што ўводзіць абавязковыя для бакоў правілы, іншыя, чым тыя, якія дзейнічалі пры заключэнні дамовы, умовы заключанае дамовы павінны быць прыведзены ў адпаведнасць з заканадаўствам, калі іншае не прадугледжана заканадаўствам.

“Склад” ці “састаў”? (анг. staff, membership, structure)

Новы “Тлумачальны слоўнік” 1996 году ўрэшце не падае радзянскага атавізму “састаў”. Толькі склад. Вось жа, шаноўныя калегі, ня бойцеся выкарыстоўваць канчатковы легалізаваны варыянт “склад” ды вытворныя ад яго! Расейскаму ж слову “склад” (анг. storehouse, depot) адпавядаюць “магазін” (ня блытаць з крамай!), сховішча.

Кажам: склад злачынства, склад акцыянэрнага таварыства, у складзе войскаў, асабовы склад, склад прэзы-

дьюма і д.п.

Напр., арт. 12 Пастановы Рады Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 31 кастрычніка 2001 г. №1585 “Пытаныні Міністэрства Фінансаў Рэспублікі Беларусь”:

Для калектыўнага абмеркаваньня найбольш істотных пытаньняў і выпрацоўкі раешэнняў па іх у Мінфіне засноўваецца калегія ў складзе Міністра (загадчыка калегі), яго заступнікаў і кіраўніка Галоўнага кантрольна-рэвізійнага кіраўніцтва (з пасады), кіраўнікоў дэпартамэнтаў Мінфіна ды іншых работнікаў. Лік і персанальны склад калегіі зацвярджаецца Радай Міністраў Рэспублікі Беларусь.

“Судовасьць”, “суджанасьць” ці “судзімасьць”? (анг. previous convictions)

Беларускай мове вытворныя слова з суфіксам -ім- не ўласцівыя. Слова судзімасьць, натуральна, не фіксавалі даведнікі 20-х гадоў. Рас. судимый (анг. smb who've got previous convictions) адпавядзе бел. суджаны, то бок “той, каго судзілі”. Таму магчыма ўжываць “суджанасьць”. Зь іншага боку калі мы кажам “судовы вырак”, то лягічна вывесцьці й “судовасьць”. Апошняе ўсё больш пашыраецца ў маўленчай практицы, але мае невялічкую хібі — паралельнае значэнне, блізкае рас. “действіе” (анг. judging, refereeing, umpiring). Вось жа, беларуская юрыдычна тэрміналёгія мусіць у бліжэйшыя гады спыніцца на адным з гэтых варыянтах ды пазбавіцца недарэчнай “судзімасьці” 1933 году.

Напр., п.1 арт. 8 КК:

Судовасьць (суджанасьць — рэд.) ды іншыя крымінальна-прававыя наступствы ўчыненія асобай злачынства на тэрыторыі замежнае дзяржавы маюць крымінальна-прававое значэнне для развязаньня пытаньня пра крымінальную адказнасць гэтай асобы за злачынства, учыненае на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, у адпаведнасці з міжнароднымі дамовамі Рэспублікі Беларусь.

Працяг будзе.

Прапаноўвайце свае варыянты для дыскутаўанья!

Крыніцы

1. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы. Мн., 1996.
2. М. Байкоў, С. Некрашэвіч. Беларуска-расійскі слоўнік. Мн., 1926.
3. В. Ластоўскі. Падручны расійска-крыўскі (беларускі) слоўнік. Коўна, 1924.
4. Юрдычны энцыклапедычны слоўнік /Беларуск. энцыклап./, Рэдкал. С.В. Кузьмін, Я.В. Малашэвіч, Г.А. Маслыка, С.П. Самуэль, І.Ф. Сашчэка, В.І. Семянкоў, С.Ф. Сокал, М.А. Ткачоў, І.П. Хаўратовіч, І.А. Юхі. — Мн.: БелЭн, 1992.
5. Я. Станкевіч/Збор твораў у двух тамах. Т. I. — Мн.: Выдавецтва “Энцыклапедыкс”, 2002.
6. П. Сцяцко. Культура мовы. Мн.: Тэхнагогія, 2002.
7. Т. Салавячык. Прафесійныя ці прафесіянальныя. Пра функцыянаванне юрыдычных тэрмінаў//Роднае слова — №4, 2001.
8. www.svaboda.org: Выпускі перадач “Жывая мова” на радыё “Свабода”
9. Аналіз моўнай практикі газетаў “Наша Ніва” ды “Звязда”.
10. Грамадзянскі кодэкс, Грамадзянска-працэсуальны кодэкс, Крымінальны кодэкс, Крымінальна-працэсуальны кодэкс, Кодэкс аб адміністрацыйных правапарушэннях Рэспублікі Беларусь (на сёньняшні дзень існуюць толькі па-расейску).

Belarusian Legal Terminology — a Short Overview

■ UŁADZISŁAŭ BIEŁAVUSAŭ

Uładzisłau Bielavusaŭ (born in 1984 in Homiel) — bachelor of law, a Belarusian State University fifth year student, faculty of international relations, international law department, also studies philosophy at Bielaruskij Kalehijum. Specializes in the European law. Preferable spheres of juridical realm — the legal functioning of mass media, the jural mechanism of the introduction of bilingualism in various countries, the legal institutions of the European Union and the Council of Europe, sociology of law.

Should there be a nation ashamed of being ignorant of her own law,
especially our folk, that not in alien, but in own tongue its statute
hath, and any time can fathom how to fend off the wrong.

From the address of Leū Sapieha
to all the estates,
Statute of 1588

One of the basic goals of the journal ‘Praǔnik’ is the elaboration of the legal nomenclature of the Belarusian language. Within this section we are proud to introduce:

1) the bibliography of the sources on judicial terminology, — primarily of the lexicographical ones. Below you can make yourself familiar with the corresponding table. Unfortunately, almost all those sources are hardly available for a common lawyer with an exception of the juridical encyclopedic dictionary which was issued in 1992 and can scarcely be regarded as a worthy source at the present-day time. That's why we are planning to input their scanned PDF versions on the web-pages of our journal.

2) the table of disputable, multiform, mal-equivalent legal terms, the usage of which for a long time has been dependent on russification restrictions. We are planning to broaden constantly the list of terms represented here. We are also inviting our distinguished readers to join our lexicographical adventures through putting forward their variants of translation, notes, opinions and proposals of new words for public discussion and voting for the best variants in the respective section of our Internet-forums ("The Judicial Terminology — let's develop it together"). This also deals with the list of lexicographical sources. If you do notice some legal edition which hasn't undeservedly been included into the table, we shall be grateful if you let us know about this (praunik@praunik.org)

3) "short manual of a lawyer", in which we attempt to illustrate the most common mistakes of Belarusian-speaking lawyers and give certain advice on the ways to avoid them. We invite you to visit our web-page as far as this section is planned to be constantly growing.

Besides, we are planning:

1) to present a short legal dictionary of Latin terms & expressions on the pages of this section;

2) to present series of articles on judicial lexicography of the 20s of the 20th century (short period of the "Soviet promotion of the Belarusian language" which ended up in the 30th with most severe Stalin repressions towards all national activists), to the legal terms of the Statutes of the Grand Duchy of Lithuania (Litva) and to the Al-Kitabs (Muslim texts written in old Belarusian), to the Polish-Ukrainian-Belarusian parallels in the usage of legal terms as well as to the analysis of the judicial nomenclature functioning in the current press;

3) to elaborate an English-Belarusian Legal dictionary;

4) to introduce a list of the manuals for lawyers which has been edited in Belarusian.

№	Dictionary	Notes
1	Беларуская навуковая тэрміналёгія. Вып.10. Тэрміналёгія права / Ін-т Беларускае Культуры. Праўная сэкцыя. Аддзел першы. Сэрыя V. Кніга 10. — Менск, 1926. — 104 с. — На вокл.: Тэрміналёгія права = La terminologie du droit.	Worked up by Mikoła Hutkoŭski. The project was considered and accepted by the Terminology Committee of the IBC humanities section, composed of Ivan Łucevič, Kanstancin Mickievič, Jazep Losik, Scianpan Niekrasovič, Uładzisłau Čaržynski, Mikoła Hutkoŭski. Russian-Belarusian Dictionary. Comprises 3135 terms. An appendix: a list of public offices. A dictionary of Belarusian terms.
2	Станкевіч Я. Некаторыя праўніцкія тэрміны беларускія = Some legal Whiteruthenian Terms / Крывіцк. Навук. Таварыства Пранціша Скарыны. — Ню-Ёрк, 1953. — 84 с. — Бібліягр.: с. 8 (10 назв.)	A Belarusian-Russian Dictionary, examples from Belarusian literature. An appendix: a roll of Russian terms.
3	Слоўнік юрыдычнай тэрміналёгіі: Беларуска-Расейска-Польскі / Апрац. А.Галяк. — Б.м., [1994]. — 80 с.	typewritten and later lithographed
4	4. Лойко М.О., Штоп И.И. Краткий русско-белорусско-английский словарь для юридических институтов и факультетов / Грод. гос. ун-т. — Гродно, 1997. — 130 с.	about 3500 terms.
5	Юрыдычны энцыклапедычны слоўнік /Беларуск. энцыклап.; Рэдкал. С.В. Кузьмін, Я.В. Малашэвіч, Г.А. Маслыка, С.П. Самуэль, І.Ф. Сашчэка, В.І. Семянкоў, С.Ф. Сокал, М.А. Ткачоў, І.П. Хаўратовіч, І.А. Юхі. — Мн.: БелЭн, 1992. — 636 с.	An appendix: Russian-Belarusian Dictionary of Legal Terms

Review of the article (full version available in the Belarusian part of the journal):

The article comprises three parts: (1) introduction of the terminological goals of the journal 'Praunik', (2) table of the disputable, multiform, mal-equivalent legal terms, and (3) presentation of the "short manual of a lawyer" where the usage of certain terms is being described in details.